

ders. De behoefte daaraan deed zich in het bijzonder gevoelen op die plaatsen waar de handel zich concentreerde: de markten. In de Middeleeuwen hadden markten een veel grotere betekenis dan thans. Het was niet alleen een gelegenheid waar consumenten hun dagelijkse inkopen konden doen, maar ook voor de groothandel werd de hele handel in natura aangevoerd. Dus niet in abstracto of bij wijze van monster, zoals op de beurs. Voor de bepaling van het gewicht van handelsgoederen werden in de meeste steden waagen (weegwerktuigen) ingesteld en ter vaststelling van het volume maatregelen ter meting (de maat) getroffen⁴). In het hierna volgende beperk ik mij tot de waag.

Aangezien we mogen veronderstellen dat de handel behoefte had aan onpartijdige weging en dat die in de toenmalige verhoudingen het beste was te waarborgen door de overheid, waren de opgerichte weegfaciliteiten openbare waagen. Wanneer Rotterdam een waag heeft gekregen laat zich niet met zekerheid vaststellen. Het privilege dat in 1328 bepaalde rechten aan het oostelijk stadsdeel verleende, gaf aan het stadsbestuur in wording onder andere de bevoegdheid normen vast te leggen ten aanzien van 'waenre mate' en 'waenre gewichte', valse of slechte meet- en weegmethoden, in gebruik bij particulieren⁵). In de oorkonde met het stadsrecht van 1340 liet de graaf van Holland, Willem IV, uitdrukkelijk vastleggen dat hijzelf bepaalde rechten in de stad wilde behouden, waaronder '...onse waghe, onse mate..., die wi nu ter tijt der in hebben, in sulken manieren als wi se te haer toe ghehad hebben⁶).

De graaf had dus in 1340 het recht van de waag in Rotterdam, dat wil zeggen het overheidsgezag ten aanzien van existentie en exploitatie van een weeginrichting in de stad. Hoewel dit niet per se inhoudt dat er dus ook daadwerkelijk zo'n weegfaciliteit aanwezig was, lijkt zulks wel aannemelijk. In 1343 ontving de graaf inkomsten uit zijn Rotterdamse waag⁷). Door onvolledigheid van de grafelijke financiële administratie kan helaas geen op documenten gebaseerde uitspraak over de daaraan voorafgaande periode worden gedaan. Documenten uit de jaren na 1343 geven alleen bewijzen voor 's graven interesse in de waaggelden die hij uit Rotterdam te ontvangen had. Ieder spoor van een algemener beleid ontbreekt. Bij acute geldnood, met name voorkomend tijdens oorlogen, was de graaf best bereid zijn waag samen met andere bezittingen en rechten voor een geldlening aan de stad in onderpand te geven. Zo Aelbrecht van Beieren in 1402⁸) en Karel de Stoute zeventig jaar later⁹).